

**สถานภาพและการกระจายของพืชอาหารป่า  
ในพื้นที่กลุ่มป่าแก่งกระจาน**

**An Inventory of wild edible plants, Kaeng Krachan  
Forest Complex**

ฉัญนรินทร์ ณ นคร<sup>1</sup>

สุรศักดิ์ พัฒสงค์<sup>2</sup>

สุทัศน์ ทรัพย์ภู<sup>3</sup>

**Abstract**

Many local communities in Thailand are dependent on wild edible plants for their livelihood. Wild edible plants are part of the forest ecosystems, and possess different unique characteristics or life forms such as trees, shrubs, climbing plants, bamboo and rattan. Therefore, provision of detailed inventory information the quantity and quality of wild edible plants in small local areas is essential to forest managers who manage these forest ecosystems. The forest managers need this information to support decision making and planning in areas that are managed through a community participatory approach.

At present, inventory of, and research on inventory designs for, wild edible plants in Thailand is limited. This study provides information on wild edible plant in a selected community. It also describes appropriate techniques and approaches to inventory wild edible plants in Thailand. Our study showed that the Line Transect Sampling (LTS) method, which is widely used in African, was appropriate for our study area. It provided accurate estimates of the quality and quantity of wild edible plants, and its execution was compatible with the way the Thais collect wild forest products.

Our study used the technique of LTS to obtain the information on species assessment, distribution and density, and also applied probability theory to estimate the amount of wild edible plants collected along the collection routes used by the local community that normally relies on forest products collected from Kaeng Krachan Forest Complex. In sampling site of this 12 community 21 (line) sampling it was estimated that there were at least 181 wild edible plant species found in the survey route. According, species

<sup>1</sup> นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช

<sup>2</sup> ผู้ช่วยนักวิจัย สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช

<sup>3</sup> อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

of *Pai (Bamboo Spp.)*, *Zingiber zerumbet*, *Kaempferia sp.* *Pseudodracontium sp.*, *Colocasia gigantean*, *Croton roxburghii*, *Ziziphus oenoplia*, *Caryota bacsonensis*, *Mitrephora keithii*, *Ficus sp.*, and *Parkia timoriana*. possessed the highest density. Especially, *Parkia timoriana* it was 0.04 stem/rai and provides yield 22,546 pod/stem by estimate.

**Keyword :** inventory design, wild edible plants, Line Transect Sampling

## บทคัดย่อ

ประชากรในประเทศไทยประมาณ 20-25 ล้านคน ใช้ป่าในการเข้าถึงแหล่งอาหาร ทั้งในรูปแบบไปเก็บหาอาหารโดยตรง (physical access) และใช้สร้างเสริมรายได้ในครัวเรือนเพื่อนำเงินไปซื้ออาหารและสิ่งของจำเป็น (economic access) ป่าจึงทำหน้าที่เสมือนเงินออมของชุมชนที่อาศัยอยู่ในป่าหรืออยู่รอบ ๆ ป่า ฉะนั้นป่าจึงมีบทบาทอีกด้านหนึ่งในเรื่องความมั่นคงทางอาหาร (food security) ดังนั้นหากมีการประเมินศักยภาพของผลผลิตจากป่าโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “พืชอาหารป่า” จะมีส่วนช่วยให้นักจัดการป่าไม่สามารถกำหนดนโยบายตัดสินใจวางแผนการจัดการและเก็บเกี่ยวการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าอนุรักษ์เหล่านั้นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ๆ เป็นการช่วยอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอีกทางหนึ่งในขณะเดียวกันก็สามารถช่วยบรรเทาความยากจนในชนบทได้ด้วย

“พืชอาหารป่า หรือ “wild edible plants” หมายถึงพืชพรรณทั้งที่เป็นไม้ยืนต้น เป็นเถาเป็นกอ เป็นไม้พุ่มล้มลุก ไม้ตระกูลหญ้า ไม้ล้มลุก อยู่ทั้งบนผิวน้ำและใต้น้ำ รวมถึงเห็ด หวาย สมุนไพรและเครื่องเทศ ที่สามารถพบเห็นได้โดยทั่วไปในสังคมพืชป่าไม้ “พืชอาหารป่า” จะมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันมาก ทั้งมีรูปร่างชีวิต (life form) เช่น เป็นไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ปาล์ม ไม้ หรือไม้ตระกูลหญ้า มิติด้านหน่วยนับที่จำแนกตามการนำไป ใช้ประโยชน์ (use) เช่น ดอก ยอด ผล ราก หน่อ เป็นต้น

การสำรวจ “สถานภาพและการกระจายของพืชอาหารป่า ในพื้นที่กลุ่มป่าแก่งกระจาน” ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2551-2554 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบวิธี Line Transect Sampling หรือ “LTS” วางแปลงสุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 21 line (เส้นทางเก็บหาของป่าของชุมชน) กระจายทั่วทั้งพื้นที่ครอบคลุม 12 ชุมชน พบความหลากหลายทางชนิดพันธุ์พืชอาหารป่าในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 181 ชนิด ชนิดพันธุ์ที่มีโอกาสพบบ่อยครั้งเนื่องจากมีความหนาแน่นต่อเนื่องที่สูงได้แก่ ไม้ป่า ไม้ผาก กระถือ เปราะ บอนป่า ไม้ชางนวล เปล้าใหญ่ หนามเล็บเหยี่ยว เต่าร้าง บุก มหาพรหม มะเดื่อปล้อง และ ต้นเหียง เป็นต้น ทั้งนี้พบว่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติกุยบุรี มีปริมาณต้นเหียงซึ่งเป็นพืชอาหารป่าเศรษฐกิจที่สำคัญ อยู่ในสัดส่วน (ความหนาแน่น) ประมาณ 0.04 ต้น/ไร่ ให้ปริมาณผลผลิต 22,546 ฝัก/ต้น